

Novi Matajur

Leto I - Štev. 24
UREDNIŠTVO in UPRAVA
Čedad - via IX Agosto 8
Tel. (0432) 7 13 86
Poštni predal Čedad štev. 92
Casella postale Cividale n. 92

ČEDAD 15.-31. decembra 1974
Autorizz. Tribun. di Trieste n. 450
Izdaja ZTT
Tiskarna R. Liberale - Čedad

Izhaja vsakih 15 dni
NAROČNINA: Letna 2000 lir
Za inozemstvo: 3000 lir
Poštni tekoči račun za Italijo
Založništvo tržaškega tiska
Trst 11-5374

Odgovorni urednik: Izidor Predan

Za SFRJ žiro račun
50101-603-45361
- ADIT - DZS, 61000 Ljubljana.
Gradišče 10/II - Telefon 22-207

Sped. in abb. post. II gr./70
Poštnina plačana v gotovini
Posamezna številka 100 lir

1. Obletnica Novega Matajurja

Pred letom dni se je rodil naš Novi Matajur. Če primerjamo časopis z življenjem otroka, vemo, da če e otrok normalen in zdrav, ob letu dni shodi. Ali lahko to trdimo za naš Novi Matajur? Ali je shodil, ali pa šele kobaca? Je bil kos nalogam in namenom, zaradi katerih se je porodil?

Danes smo dolžni odgovoriti na zgornja vprašanja našim bralcem in naročnikom. Napraviti moramo obračun svojega enoletnega dela. Če tudi analiziramo površno, kako je bil sprejet Novi Matajur doma in po svetu, med našimi ljudmi, takoj ugotovimo, da je bil deležen splošnega zanimanja, tako s strani prijateljev naše stvarnosti, kakor s strani nasprotnikov. Z veseljem ugotavljamo, da smo znatno povečali, brez organiziranega dela, katerega nismo zmogli, število bralcev in naročnikov ter zunanjih sodelavcev. To je pozitivno. S tem prihajamo do zaključka, da je naš list, čene drugega, vsaj »shodil«. Precej je bilo kritik in pohval, pa tudi raznih, razprav okrog njega. Do razprav, kritik in hvaljenja je največkrat prišlo med nami, to se pravi med uredniškim odborom, med kulturnimi društvi, med organiziranimi skupinami in posamezniki, ki se zavedajo važnosti našega glasila, ki so za njegovo izhajanje, a ki bi vsak želel, da bi bil čim-

boljši, da bi čimbolj odražal interese in težnje posameznih skupin. Večina pa je zato, da kar se tiče generalne linije, ostane takšen kot je, ne glasilo določene skupine ljudi, pač pa vseh tistih, ki se borijo za narodnostni, gospodarski in socialni preporod Beneške Slovenije.

Razpravljali smo o strategij in taktiki. Nekateri so bili mnenja, da ga pišemo preveč v Italijanščini, drugi pa pravijo, da pišemo preveč v slovenščini. Za pisanje v dialektu pa se vsi strinjajo. Ob teh razpravah, ki so bile in se bodo še vršile, bi radi podčrtali dejstvo, da želi biti Novi Matajur glasilo vseh beneških Slovencev. Do tega vprašanja smo bili dovolj jasni že v prvem uvodnem članku.

Pred letom dni smo pisali med drugim: »Vsem je znano, da pri nas nismo imeli in nimamo slovenskih šol. Čeprav govorijo vsi naši ljudje slovensko, jih je manj tistih, ki znajo brati v materinem jeziku. Mnogi radi berejo v dialektu, ker čutijo da je samo to popolnoma njihovo. V zadnjem času pa imamo precej prijateljev in podpornikov v vrstah italijanskega in sosednega furlanskega naroda, ki bi radi še bolj globoko razumeli naše probleme in pokazali svojim prijateljem, kaj želimo in za kakšne pravice se borimo. Zato bomo pisali v slovenščini, dialektu

in italijanščini, da bodo vsi razumeli naš boj in naše probleme...».

V prvem uvodnem članku smo bili tudi napisali, da želi biti Novi Matajur povezovalac v boju društev in skupin za naše pravice, da hoče biti glasnik njihovih teženj in novega položaja, odprt vsem, ki želijo preporod Beneške Slovenije. Upamo, da smo držali tudi v tem dano besedo. Prisotni smo bili na vseh kulturnih in političnih manifestacijah naše dežele in nismo samo beležili dogodkov, pač pa bili tudi pobudniki akcij.

Seveda, časopis ni bil vedno tak, kakršnega smo si želeli. Imel je tudi svoje pomanjkljivosti in napake in jih še ima, a krivda zato ni vedno na uredniškem odboru. Bojujemo se z različnimi težavami, finančnega in personalnega značaja.

Možnost za premostitev teh težav obstoja v širokem sodelovanju, zato bo morala biti naša skrb v bodoče, da bo postalo sodelovanje z uredniškim odborom in različnimi organiziranimi skupinami ter posamezniki bolj široko in konstantno. Izboljšati Novi Matajur je naša velika želja.

Prav v pričakovanju razširjenega sodelovanja in vedno večjega števila naročnikov in bralcev, stopamo korajžno v novo leto in v bitke, ki nas čakajo.

VESELE BOŽIČNE PRAZNIKE IN SREČNO NOVO LETO ŽELI VSEM
BENEŠKIM SLOVENCEM DOMA IN PO SVETU NOVI MATAJUR

V GORENJEM TARBJU

VIDEMSKI NADŠKOF PRAZNOVAL SV. BARBARO Z NAŠIMI MINATORJI

Naši rudarji, naši minatorji praznujejo vsako leto na dan 4. decembra svoj praznik, to je na dan Sv. Barbare. To navado so prinesli iz Belgije, kjer je delalo v tamkajšnjih rudnikih na tisoče naših mladih moži, kjer so pustili svojo mladost in zdravje.

Kulturno društvo »Ivan Trinko« v Čedadu je organiziralo vsako leto izlet naših bivših rudarjev v Slovenijo. Tisti, ki se niso udeleževali izleta, so praznovali svoj praznik v Klodiču, katerih vodja je Franco Nocerino, Napolitanec, a je preživel vso svojo mladost med našimi ljudmi, ker je poročil domačinko in je tudi z našimi ljudmi delal v belgijskih rudnikih. Letos pa

so vsi minatorji iz naših dolin enotno praznovali svoj praznik. Pobuda za to enotno praznovanje je prišla od minatorjev Gorenjega Tarbja, ki so zbrali denar in kupili podobo svoje pomočnice, S. Barbare ter jo darovali domači cerkvi. Na ta njihov praznik so povabili rudarje iz vseh naših dolin, domače in druge oblasti. Med drugimi sta bila povabljena videmski nadškof in predsednik deželne odbora Comelli. Nadškof, Mons. Alfredo Batisti se je svečano udeležil, medtem ko je Comelli poslal prisotnim telegram, v katerem je sporočil, da je idealno z njimi, a se ne more udeležiti praznovanja, ker je bil zadržan v Trstu, v deželni svet,

kjer se je vršila debata o njegovih programskih izjavah

Tudi Alfredo Čičigoj, predsednik sekcije naših emigrantov v Tamesu je poslal prisotnim telegram z bratskimi pozdravi.

Prisotni pa so bili štiri štiri zupani iz naših dolin in sicer Aldo Predan iz Srednjega, Mario Namor iz Dreke, Lucio Zufferli iz Grmeke in Angelo Salvagno iz Podbonesca, ki je hkrati tudi predsednik gorske skupnosti nedeških dolin. Na svečanost je prišel tudi predsednik zveze delovnih invalidov iz Vidma, ker so naši bivši rudarji skoraj vsi delovni invalidi in domači duhovniki.

(Nadaljevanje na 2. strani)

DAN EMIGRANTA

SLOVENSKA KULTURNA DRUŠTVA IN ZDRUŽENJE EMIGRANTOV IZ BENEČIJE ORGANIZIRAO V PONEDELJEK 6. JANUARJA 1975. OB 15. URI V DVORANO »A. RISTORI« DI CIDADU

DAN EMIGRANTA

PROGRAM :

PEVSKI ZBOR »REČAN« IZ LJES
POZDRAV EMIGRANTOM
RECITACIJE OTROK
GODCI IZ NAŠIH DOLIN
REZIJSKA FOLKLORNA SKUPINA
STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE IZ TRSTA S KOMEDIJO JAKA ŠTOKE
»MUTASTI MUZIKANT«
(Enodejanka)
REŽIJA: ADRIJAN RUSTJA.

CIRCOLI CULTURALI ED ASSOCIAZIONE EMIGRANTI DELLA SLAVIA FRIULANA ORGANIZZANO LUNEDI 6 GENNAIO 1975 ALLE ORE 15 NELLA SALA DEL TEATRO »A. RISTORI« DI CIVIDALE

LA GIORNATA DELL'EMIGRANTE

PROGRAMMA :

CORO »REČAN« DI LIESSA
SALUTO AGLI EMIGRANTI
RECITA DEI BAMBINI
FISARMONICISTI DELLE NOSTRE VALLI
GRUPPO FOLKLORISTICO DI RESIA
TEATRO STABILE SLOVENO DI TRIESTE
CON LA FARSA DI JAKA ŠTOKA
»IL MUSICANTE MUTO«
(Un atto)
REGIA: ADRIJAN RUSTJA.

VIDEMSKI NADŠKOF PRAZNOVAL . . . . .

(Nadaljevanje s 1. strani)

V tarbijski cerkvi, ko je bila blagoslovljena (požegnana) podoba Sv. Barbare, sta imela nadse zanimiva govora g. Emil Cenčič in videmski nadškof.

GOVOR EMILA CENCICA

Gospod Cenčič je v svojem govoru najprej povedal, da praznujejo miantorji iz naših dolin prvič letos enotno svoj praznik in da so želeli na tem srečanju svoje-ga škofa, ki je tudi on sin emigrantov in zato lepo razume njihove probleme.

«Naši ljudje se trudijo in delajo, da bi gospodarsko dvignili naše dolina, a v tem potrebujejo odločno obvezo in podporo državnih, deželnih in pokrajinskih oblasti, a potrebujejo tudi podporo in solidarnost videmske cerkve», je dejal Cenčič in nadaljeval: «Ljudstvo nediških doli ima svoje posebne karakteristike, je slovenskega izvora, slovenske krvi. Ima svoj jezik, svoje tradicije, navade, značaj, svojo posebno etnično fiziognomijo in istovetnost. Ljubi Italijo, k kateri se je prostovoljno priključilo s plebiscitom 1866. leta in ji vedno ostalo zvesto. Sedaj, ob zvestobi Italiji, želi in hoče naše ljudstvo ostati zvesto tudi svoji etnični podobnosti. Na žalost to etnično istovetnost in zvestobo, ne samo, da je niso priznali, pač pa so jo preganjali iz raznih strani z

akcijami, ki so bile sedaj odkrite in nasilne, sedaj prikrite in goljufive ter jo smatrali za izdajstvo Italije ali celo za zatajitev katoliške vere. Mnogokrat se je upognila tem akcijam tudi oblast videmske cerkve. Zaradi tega je trpelo precej naših domačih duhovnikov.

Naša Benečija, gospod nadškof, je revna v naravnih bogastvih, zato ne more dati kruha vsem svojim sinovom, a je bogata v naravnih lepota zaradi raznolikosti svojega ozemlja. Bogata je v svoji kristjanski veri in v svoji notranjosti kot etnična manjšina.

Tema dvema bogastvoma se noče odpovedati na nobeden način, v živem prepričanju, da nobeden ne more biti pravi kristjan, če ni lojalna državljan in ne more biti lojalna državljan, če ni pravi človek in ni pravi človek, če ni zvest samemu sebi, svoji podobi in svoji etnični istovetnosti. Evo kaj pričakujemo od političnih in civilnih oblasti naše domovine: odločno obvezo za gospodarski preporod naše dežele, priznanje in ohranitev etnične istovetnosti našega ljudstva. Evo kaj pričakujemo od videmske cerkve in Vaše Ekselence: solidarnost na ti dve točki, da se ne bomo čutili tujci v Italiji in v cerkvi.

V tem pričakovanju vas pozdravljam v imenu vseh naših minatorjev in vernikov župnije».

Videmski nadškof Mons. Battisti med našimi minatorji.

2) Hvalim vašo izredno delavnost, ki je izpričana:

— z izkoriščanjem vaše zemlje, bogata na naravnih lepota, a ne tako v rodovitnosti in ekonomskih sredstvih;

— z ugledom, ki ste si ga pridobili v inozemstvu, kamor ste bili prisiljeni se izseliti in v Italiji, po tovarnah in drugih delavnih gradbiščih, kjer so zaposleni vaši najboljši sinovi, ki morajo, na žalost, z doma. Moramo poudariti, da ljudje nediških dolin niso nikoli živeli od rente, od dohodkov, a vedno s svojim delom in kruh, ki ga uživajo. Četudi včasih premalo, vedno diši po trudu, zrtvovanju in poštenosti.

3) Hvalim vašo ljubezen do svoje zemlje:

— ljubezen do Italije, velike domovine, saj nam je znano, da je Benečija edina deželica, ki ni bila osvojena z orožjem, ampak se je prostovoljno priključila s plebiscitom k Italiji in je že večkrat zapečatila zvestobo do nje s svojo krvjo, ljubezen do vaše zemlje, male domovine; do vaše slovenske etnične istovetnosti, do vašega jezika, značaja, pesmi, navad in tradicij... V ohranitvi in obrambi teh velikih vrednot, ki sestavljajo bogastvo vsakega naroda je, videmska cerkev solidarna z vami. Spoštovanje etnične izvornosti in kulture določene naroda je eden izmed temeljnih načel naravnih človečanskih pravic, katere je cerkev svečano proglasila v drugem vatikanskem koncilu. Smo že povedali tu ponovno potrjujemo, da je naš namen, ko določamo duhovnike za dušno pastirstvo med vami, v kolikor nam razmere dopuščajo, da dajemo prednost domačim duhovnikom, ki znajo lepše razumeti in tolmačiti vaše težnje in pomagajo pri človeški ter kristjanski rasti vašega ljudstva. Na žalost moramo danes tu ugotovljati razljudenje vaših dolin, ki so zgubile v zadnjih desetih letih 40% prebivalstva.

Zato pozivamo oblasti, iz političnega in gospodarskega področja, naj naperijo vse svoje sile, da zaustavijo žalostni pojav izseljevanja, v dolinah potrebna delovna mesta, v duhu enciklike «Pacem in terris». Naj bi ne delo iskalo kapitala, pač pa naj se kapital približa delu in delavcem.

Mons. Battisti je takole nadaljeval: Kot škof, kot brat, vam zapuščam naslednje obveznosti:

— ostanite zvesti svoji veri, poglobite se vanjo in izpričajte jo, kakor vaši predniki;

— ostanite zvesti svoji delavnosti, katera ohranja vaš narod zdrav fizično in duševno;

— ostanite zvesti svoji zemlji z resnično ljubeznijo do Italije, s katero ste povezani s svobodno izbiro va-

ših prednikov. Z iskreno ljubeznijo ljubite vašo etnično resnico, ki se izraža preko vaše etnične kulture, tradicij in navad.

Proti koncu svojega govora je videmski nadškof rekel:

«Pot ustajenja in obnove nedeških dolin je še dolga in trudapolna, a zavedajte se, da je videmska cerkev z vami, da z vami dela, trpi in upa, da je prisotna pri vaših željah in pričakovanjih za boljšo bodočnost. Tu ne morem mimo tega, da bi se ne zahvalil vašim domačim duhovnikom za njihovo delo in požrtvovalnost v prid beneškega ljudstva», je zaključil svoj govor.

Ljudje so bili ginjeni in zadovoljni v prepričanju, da so dobili v tem velikem in poštenem cerkvenem dostojanstveniku svojega varuha, pripravljeni odpustiti vse dosedanje krivice, če bodo njegove besede meso postale in dosegle pričakovane cilje tudi pri drugih odgovornih oblasteh.

Po opravljenih cerkvenih obredih so se zbrali minatorji s škofom in drugimi oblastmi na skupnem kosilu. Tu se je zahvalil za vabilo predsednik Zveze delavnih invalidov iz Vidma. Rekel je, da mu je znano trpljenje naših rudarjev in da jim je Zveza na razpolago za vse probleme, ki jih tarajo.

Za njim je spregovoril Nocerino Franco. Imel je zelo ganljiv govor. Analiziral je tiste težke čase, ko so morali naši bivši minatorji zapustiti svoje domove in družina in iti služiti «črni» kruh v belgijske rudnike, kjer so pustili svoje zdravje in svojo mladost. Predlagal je, naj se počastijo umrli tovariši z enominutnim molkom. Nato je govoril o krivicah in socialnih problemih miantorjev, ki še vedno čakajo na svoje pravice. Pozval je oblasti na solidarnost, na razumevanje in pomoč.

Zadnji je spregovoril bivši rudar Mario Zuodar, ki je pozdravil videmskega nadškofa in vse prisotne najprej v slovenščini. Nato je govoril tudi on o težkem življe-

nju rudarjev in o času, ko so bili prisiljeni zapustiti svoje družine, ne da bi bil zato sklican referendum. Rekel je, da so bivši rudarji v Belgiji mnogo prispevali za razvoj Italije, da pa Italija jih ni branila pred belgijskimi organizmi, kadar so jim bile odklonjene pravice, kakor bi morala to storiti po jasnih predpisih republiške ustave.

«Mnogim bivšim rudarjem so odklonili v Belgiji pravico do pokojnine. Dali so jim sicer možnost za priziv na delavna sodišča, a to na stroške samega delavca-rudarja in mnogi so se odpovedali svojim svetim pravicam, ker so se bali sodnijskih stroškov. Mislim, da ne zahtevamo preveč, če vprašamo legalno podporo vlade preko diplomatskih predstavništev, ko nam odklanjajo naše pravice», je zaključil Zuodar.

Organizatorji so preskrbeli za lep in bogat kulturni program. Že med kosilom

je zapel briški oktet štiri pesmi.

Gospod nadškof je zelo pazljivo poslušal prepevanje naših jesmi, tudi kadar so jih prepevali naši rudarji. Nato se je pojavil v dvorani glasbenik in harmonikaš Anton Birtič s svojim kolegom Vogričem iz Sovodnjega. Mojstrsko sta zaigrala in zapela nekaj narodnih obnavdušenju vseh prisotnih. Po kosilu se je vršil kulturni program v natrpani župnijski dvorani. Tu so spet nastopili: «Briški oktet», Birtič in drugi harmonikaši ter otroci iz Gorenjega Tarbja, ki so recitali pesmi Izidorja Predana o emigraciji. Zvečer so razveselili občinstvo pevci «Rečana» iz Les.

Letošnji praznik naših minatorjev je pokazal, da se dajo z enotnostjo napraviti pri nas velike i lepe reči. Upamo, da se bo ta enotnost ohranila ne samo za praznovanje Sv. Barbare ampak tudi za reševanje skupnih socialnih in drugih problemov vseh minatorjev iz naših dolin.

IL DISCORSO DELL'ARCIVESCOVO
Mons. BATTISTI AI NOSTRI MINATORI

Mons. Alfredo Battisti ha così risposto alle parole del parroco don Emilio Cencig:

«Come vescovo, come fratello, come amico, vi porgo il mio saluto: 'Hvaljen Jezus' (Gesù sia lodato) — queste parole le ha pronunciate in sloveno — e ha continuato dicendo di essere spiacente di non conoscere la lingua slovena, essendo venuto solo da poco nell'arcidiocesi di Udine, ma, ha detto, si impegnerà ad apprendere anche la nostra lingua, e quindi ha così proseguito: «Sono felice, dopo aver conosciuto i fedeli dell'arcidiocesi udinese, di poter pubblicamente testimoniare le vostre virtù e i vostri pregi genti delle Valli del Natisone o Benecija, della quale voi minatori rappresentate la parte migliore.

Lodo la vostra fede cristiana, la vostra laboriosità, e l'amore per la vostra terra:

1) Lodo la vostra fede, dimostrata con la fedeltà alla chiesa cattolica, alla convinta vita cristiana delle vostre famiglie, che sono molto unite e moralmente sane e che nelle vostre comunità parrocchiali collaborano molto attivamente nella liturgia e nell'accostarsi ai Santi Sacramenti;

2) Lodo la vostra eccezionale laboriosità, che si concretizza:

— nello sfruttamento della vostra terra, ricca di bellezze naturali, ma non così di risorse e mezzi economici;

— nella stima che vi siete meritata all'estero, dove siete stati costretti ad emigrare e in Italia, nelle fabbriche e nei cantieri edili, dove lavo-

rano i vostri figli migliori, che sono costretti, purtroppo, a restare lontani dalle loro case. Dobbiamo sottolineare che la gente delle Valli del Natisone non ha mai vissuto di rendita, senza lavorare, ma sempre del suo lavoro ed il pane che si guadagna, seppure alle volte appena sufficiente, è sempre profumato di fatica, di sacrificio e di onestà.

Lodo l'amore per la vostra terra:

— l'amore per l'Italia, vostra grande patria; ci è noto infatti che la Benecija è stata la sola regione che non è stata conquistata con le armi, ma che si è liberamente unita all'Italia con il plebiscito del 1866 ed ha già più volte sigillato la sua fedeltà alla patria con il proprio sangue.

— l'amore per la vostra terra, piccola patria; l'amore per la vostra identità etnica slovena, per la vostra lingua, carattere, canzoni, usanze e tradizioni... Nella custodia e difesa di questi grandi valori: che rappresentano la ricchezza di ogni popolo, la Chiesa udinese è solidale con voi. Il rispetto dell'originalità etnica e della cultura di un determinato popolo è uno dei principi fondamentali dei diritti naturali dell'uomo, che la Chiesa ha solennemente proclamato al Concilio Vaticano II. Abbiamo già dichiarato e lo riconfermiamo in questa sede che è nostra intenzione nel destinare sacerdoti per l'attività pastorale tra voi, per quanto possibile, di dare la precedenza a sacerdoti delle Valli, che sappiano comprendere e interpretare meglio le vostre aspirazioni e concorrono alla crescita umana e cristiana della vostra gente.

Purtroppo oggi dobbiamo prendere atto in questa sede dello spopolamento delle vostre Valli che hanno perso negli ultimi dieci anni il 40 per cento della popolazione. Perciò facciamo appello alle autorità politiche ed economiche perchè indirizzino i loro sforzi per frenare il triste fenomeno dell'emigrazione, perchè creino nelle Valli i necessari posti di lavoro nello spirito dell'enciclica «Pacem in terris». Il lavoro non deve cercare il capitale, ma è il ca-

Dva stara minatorja pred podobo Sv. Barbare.

GOVOR VIDEMSKEGA
NADŠKOFA

Mons. Alfredo Battisti je na besede župnika Cenčiča takole odgovoril: «Kot škof, kot brat, prijatelj vam pri- mašam svoj pozdrav: hvaljen Jezus (te zadnji dve besedi pe povedal po slovensko in je rekel, da mu je žal, da ne zna več, ker je šel pred kratkem prišel v videmsko nadškofijo, a da se bo potrudil, da se bo naučil tudi našega jezika), nato je nadaljeval: «Me veselil, potem, ko sem spoznal vernike videmske nadškofije,

da javno izpričam vaše čednosti in vrline, ljudje iz nediških dolin ali Benečije, katere ste vi rudarji najvažnejši sestavni del.

Priznanje vaše kristjanske vere, delavnosti, ljubezni do vaše zemlje:

1) Hvalim vašo vero, dokazano z zvestobo do katoliške cerkve, do vašega prepričanega kristjanskega življenja po vaših družinah, ki so zelo enotne in moralno zdrave in v vaših župnijskih skupnostih zelo živo sodelujejo v liturgijskih obredih tako tudi pri sprejemanju Sv. Sakramentov;

Beneski godci igrajo za minatorje in njih družine.

(Continua in ultima)

Skupen dokument emigrantskih organizacij

Ob koncu evropskega srečanja emigrantov iz dežele Furlanije - Julijske krajine, ki so ga v Zürichu priredile organizacije ALEF, ERA PLE/ACLI in Zveza slovenskih izseljencev iz Beneške Slovenije, so prisotni soglasno izglasovali naslednji skupni dokument, ki naj bi bil osnova za čim širše združevanje emigrantskih društev iz naše dežele ter sindikalnih organizacij v deželi sami okoli osnovnih skupnih zahtev.

Izseljevanje ostaja v Furlaniji - Julijski krajini v vseh svojih hudih razsežnostih. Dejstvu, da se je nekaj tisoč emigrantov vrnilo v deželo, odpravlja dejstvo, da se na novo odšli od doma drugi tisoči predvsem mladih emigrantov. V gorskih krajih, tako na primer v Karniji in v Beneški Sloveniji, se je moralo prisilno izseliti celo 80 odstotkov aktivnega prebivalstva. Gospodarski razvoj napreduje počasi in nestalno, redke nove pobude so koncentrirane v določenih krajih, kar povzroča hud pojav delavcev - vozačev. Vedno pogostejše vidimo, da prenehajo z aktivnostjo podjetja, ki so bila deležna številnih javnih podpor in olajšav.

Zal je tudi gospodarski, družbeni in politični položaj v državi zelo hud. Zahteval bi izbere in konkretna dejanja, ki bi se močno razlikovala od tistih v preteklosti. Kot dokazuje zadnja vladna kriza, nameravajo večinske politične stranke kljub visokodonečim besedam o potrebi «novega razvojnega modela» nadaljevati po poti preteklosti in odklanjati pridobitve, ki so jih delavci in ljudske množice z odgovornostjo in vztrajnostjo dosegli.

Tudi v največjih evropskih državah, ki so sicer krizo občutile v manjši meri kot Italija, se je gospodarski položaj globoko spremenil; priča smo procesu, ki naj omeji zaposlitev, skrči delovni urnik in privede do odpustitev. Ugotoviti moramo, da so v taki situaciji izseljeni delavci najbolj izpostavljeni brezposelnosti in to v trenutku, ko porast življenjskih stroškov in inflacija zaskrbnjuječe cmejujeta njihovo kupno moč. Poleg tega pa so izseljenci izpostavljeni hudim izsiljevalnim manevrom, kot je bila druga protituj-ska iniciativa v Švici, ki jo je ljudsko glasovanje k sreči zavrnilo z veliko večino.

FOLOŽAJ V DEŽELI

Treba je torej ponovno potrditi pravico vsakega delavca, da dobi primerno zaposlitev na svoji zemlji. Emigracija ni naravna nesreča, ampak zelo hud pojav, ki je sad določeni izbor na državni in mednarodni ravni. Temu se moramo upreti in zahtevati primeren razvoj dežel, ki jih je emigracija prizadela.

Ne da bi pri tem pozabili na enotno angažiranje emigracije na državni in mednarodni ravni glede na skupne probleme, ki zahtevajo kar najširšo solidarnost, mislijo izseljenci iz dežele Furlanije - Julijske krajine nadaljevati z odlo-

nim boje deželni ravni. Na tej ravni se namreč lahko primer-no obravnavajo in rešujejo proble-mi gospodarskega, družbenega in kulturnega razvoja dežele ter us-tvarjajo realni pogoji za vrnitev izseljencev, kar pa seveda ne pome-ni, da se danes dejansko že dela v tem smislu.

V okviru dežele ima Furlanija svoje specifične in točno določe-ne probleme, prav tako so speci-fični tudi problemi furlanske emi-gracije v primerjavi s tržaško emigracijo, ki ima precej drugačne značilnosti. Tudi posegi za rešitev obseh so torej različni, vendar pa jih je treba obravnavati v okviru deželne situacije, saj le na tej ravni lahko dosežemo primerne raz-sežnosti in dobimo instrumente, s katerimi bi se lahko na ustrezen način rešil problem.

To ne pomeni, da je za emigra-nta iz Karnije rešitev v tem, da mu ponudimo delovno mesto v Trzinu ali Trstu. To pomeni, da se mora in mora vsako področje dežele se-bi primerno razvijati in doseči ena-kopravne gospodarske, družbene in kulturne razmere. Ta program zahteva globoko revizijo deželne av-tonomije, na osnovi ljudske samou-prave, da se primerno in pravično rešijo najhujši problemi, danes predvsem problem zaposlitve in problem ravnotežja med posamez-nimi področji dežele.

Na osnovi teh problemov je tre-ba težiti po enotni politiki z dru-gimi emigrantskimi društvi, s sin-dikalnim gibanjem ter s političnimi, družbenimi in kulturnimi silami. Samo tako bo prišlo do široke mobilizacije, ki bo lahko odločilno vpliva na spremembo politike de-želnega odbora. Potrebna je namreč taka politika, ki naj izvede glo-boko revizijo tako glede delovanja dežele kot glede gospodarskega in urbanističnega načrtovanja; potreb-na je alternativa liniji, kateri so sledili doslej in ki je privedla do propada ciljev, ki so bili zastavljeni v prvem razvojnem načrtu dežele, ter praktično tudi do opustitve drugega načrta.

Na srečanje emigrantov v Zurichu je prišla tudi švicarska televizija.

PLATFORMA ZAHTEV

Popolnoma je treba spremeniti doslej veljavne kriterije za gospo-darske in socialne posege. Urbanis-tično načrtovanje in gospodarsko načrtovanje morata postati nor-malna metoda dela deželne upra-ve. Storitvi je treba predvsem na-slednje:

a) Na industrijskem sektorju je treba začeti z vzpodbudnimi ukre-pi ter s teritorialnim lokaliziranjem z namenom, da se ponovno vzpo-stavi ravnotežje na področjih, ki so posebno podvržena emigraciji in razljudenju (Karnija, Beneška Slo-venija, obrobje furlanske nižine). Ti ukrepi naj bodo v skladu z zahteva-mi krajevnega gospodarskega in družbenega razvoja ter naj imajo jasen cilj, da se pospešijo name-stitve. Izvajati je treba jasno razli-kovanje pri financiranju ter pri po-segih raznih deželnih ustanov, da se pospeši predvsem razvoj obrt-ništvu in male industrije. Ukrepi naj se vključijo v organični deželni načrt ter v kompenzatorjske raz-vojnne načrte.

b) V kmetijski sektor je treba poseči z bistvenimi reformami pre-ko conskih načrtov za ovrednote-nje kmetijstva, ki morajo biti iz-delani in vodeni na demokratičen način. Potrebna je razlikovalna po-litika, ki naj podpira neposredne obdelovalce, tako posamezno kot v zadrugah, tako pri obdelovanju zemlje in predelovanju pridelkov kot tudi pri direktnem prodiranju na trg, tudi zato, da se zada uda-rec špekulacij in nenehnemu po-rastu cen, ki ga povzročata posredni-štvo.

c) Družbene investicije je treba razviti do največje možne mere na liniji reform, javnega upravljanja in samoupravljanja baze in to na področju stanovanj, šolstva, zdrav-stva, prevoza, da se tako dvigne življenjska raven delavskih in ljud-skih množic in ustvarijo pogoji za zaustavitev izseljevanja ter za vr-nitev emigrantov iz tujine.

d) Treba je okrepiti šolstvo v de-želi na vseh ravneh in to posebno v gospodarsko najšibkejših in od-makljenih področjih. Šolstvo naj bo povezano z organskimi in efektivnimi načrti za gospodarski in družbeni razvoj. V tem okviru je treba najprej proučiti problem u-niverze v Furlaniji kot elementa kulturne in znanstvene spodbude, ki zahteva ustanovitev samostoj-

ne univerzitetne ustanove.

e) Garantirati je treba preobrat v metodah upravljanja deželne ob-lasti, ki so doslej privedle do hu-dih negativnih pojavov centraliza-cije, nefunkcionalnosti in zaprav-ljanja ogromnih količin deželnih sredstev, vključno tistih, ki ležijo neizrabljena v bankah dežele. Po-trebno je polno združevanje kra-jevnih avtonomij (ki bi se mora-le tudi same bolj odpreti sodelo-vanju z ljudmi), ki so povezane predvsem v gorskih skupnostih in kompenzatorjih. Te ustanove pa bi morale dobiti možnosti za resni-čno sodelovanje pri vodenju deželno politike s tem, da se jim dajo de-janske kompetence in primerna sredstva.

f) Uradno je treba priznati slo-vensko narodno manjšino v viden-ski pokrajini ter raztegniti nanjo vse zakone, ki jih predvideva 6. člen italijanske ustave.

g) Treba je dejansko zahtevati poseg države in to ne z demago-škim nakazovanjem vsot, ki gre-do v stotine milijard in ki jih po-sebno v današnjem položaju niko-li ne bo, ampak s konkretnimi pre-dlogi na osnovi jasnih načrtov za prometno mrežo (cestno in želez-niško), za hidrogeološko ureditev ter posebno za ukinitve vojaških služnosti, ki ovirajo razvoj mnogih področij v Furlaniji - Julijski krajini.

TAKOJSNJE ZAHTEVE

V tem okviru je predvsem po-trebno naslednje:

a) Deželni odbor naj pri izdelavi štiriletnega načrta stroškov, do ka-terega bi moralo priti čimprej, u-pošteva izjavo, ki jo je deželna konzulta za emigracijo soglasno iz-glasovala 3. junija 1974 in na ka-terem se sklicuje vsebina enotnega predloga, ki je bil predstavljen de-želni konferenci o emigraciji, ter vsebina peticije, ki je bila naslov-ljena deželnemu svetu in ki jo je podpisalo 10.000 emigrantov in de-lavcev iz Furlanije - Julijske krajine.

b) Spremeniti je treba zakon št. 24 iz leta 1970 v skladu s predlo-gi, ki so jih emigrantske organi-zacije ALEF, ERA/PLE/ACLI, Pal Friul in Zveza slovenskih izseljen-cev iz Beneške Slovenije prikazale na seji deželne konzulte za emi-gracijo 3. junija 1974.

c) Deželni svet naj izglasuje za-kon, ki bo predvideval podporo e-migrantom in njihovim družinskim članom, ki se vračajo v domovino za politične in upravne volitve ter za referendum, da se bodo tako dejansko mogli poslužiti svoje u-stavne pravice do glasovanja.

d) Javno mnenje v deželi je tre-ba informirati na resen in nepri-stranski način o problemih emigra-cije, o njeni sedanjih razsežnosti in o negativnih posledicah, ki jih se danes ima za življenje in razvoj dežele, čeprav skuša vladajoči raz-red vsiliti o tem nasprotno mnenje. Na osnovi te platforme mislijo organizacije ALEF, ERA/PLE/ACLI in Zveza slovenskih izseljencev iz Beneške Slovenije utemeljevati svo-je skupno delo. Ta program pred-lagajo vsem emigrantom, drugim emigrantskim organizacijam in de-lavskim organizacijam v deželi Fur-laniji - Julijski krajini z namenom, da pospešijo čedalje širšo enotnost emigracije in deželnega delavske-ga gibanja, ter s ciljem, da ustvari-jo pogoje za masovno mobiliza-cijo okoli tega težkega problema in da se tako resnično ustvarijo pogoji za njegovo rešitev.

Poročila sta se Renato Floreancig iz Cedada in Comensig Claudia iz Skrutovega. Na sliki sta videti srečna in vesela. Zelimo jima, da bi bila vedno tako.

Sindik iz Sovodenj Giovanni Cernotta (na prvi) an predsednik tolmis-kega komuna Anton Ladava (na čeparni) na matajurskem britofu.

DON PASQUALE GUJON

BENEČIJA LA GENTE DELLE VALLI

15

Dell'apprendimento linguistico parleremo in seguito; ma, prima di chiudere questo discorso, mi permetto un'ultima osservazione: non è pensabile che il dialetto delle Valli sussista senza che, come per il passato, si appoggi alla lingua letteraria slovena, come no nè possibile che il retaggio culturale, nonchè la coscienza di appartenenza ad una stirpe di soldati e di liberi contadini, quando tutti gli agricoltori d'Europa, se si escludono quelli della Frisia e della Sassonia, erano ridotti in servitù, rimanga senza il legame del linguaggio.

SACERDOTI

Parlare della gente delle Valli e trascurare l'argomento

«preti» è come disquisire dell'Antartide e non accennare al freddo.

Il sacerdote delle Valli, anche se talvolta mostrava la stessa trama della sua gente, si sentiva la persona che «ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur» (scelto tra gli uomini, è costituito a pro degli uomini). Era, ad un tempo, espressione ed interprete del popolo a lui affidato. E non in modo accademico, ma che trattava i problemi della gente come fossero suoi, beninteso, anche sul piano umano.

Senza disturbare ancora la storia antica, fermiamoci a tempi più recenti.

I sacerdoti di una certa età, hanno avuto la coscienza di

appartenere ad un gruppo differente nel momento stesso che hanno incontrato qualche superiore slavofobo o che dovettero subire offese di carattere discriminatorio da parte di condiscipoli friulani.

La scienza insegna che ogni variazione o mutazione nel mondo fisico è l'effetto di qualche reazione. Altrettanto succede nel mondo dello spirito. «Dovunque c'è oppressione, c'è resistenza e lotta», si legge nel rosso vangelo di Mao. Se non ci fosse stata mai nessuna violenza, non si avrebbero avute rivoluzioni, moti popolari ecc.: si vivrebbe ancora in pieno feudalesimo. La Chiesa stessa viene scossa, nella sua secolare inerzia, dalle contestazioni della base.

Altrettanto: se non ci fosse stata quella stupida slavofobia e quelle discriminazioni, i sopradetti sacerdoti non avrebbero avuto coscienza della propria etnicità.

Ora queste cose non succedono più; anche i ragazzi sono più maturi.

Ciò spiega perchè qualche

altro sacerdote, di infornata postbellica, spinto dal proprio pragmatismo, si sia disinteressato di tutta questa faccenda. E' umano procurarsi occupazioni più redditizie e posti più tranquilli.

Se ne disinteressano generalmente — c'è sempre qualche galantuomo — anche i sacerdoti friulani in loco, non è compito loro di conservare ciò che non gli appartiene. Tanto più che sul testo di morale di Genicot usato in seminario, non era specificato se si debba, o no, rispettare le tradizioni o la lingua di una minoranza. E' detto che la vera Chiesa è la romana: va da sé che più romana è e meglio sarà.

A qualche sacerdote friulano, impensierito per scrupolo di coscienza, perchè ignaro della parlata locale, è stato espressamente ordinato dai responsabili della Diocesi, di non preoccuparsene.

Qualcun'altro invece, in passato, sarebbe stato degno di appartenere, in qualità di membro onorario, al Ku Klux Klan.

C'è anche chi è stato scoperto colle mani nel sacco mentre stava inoltrandosi i suoi scritti calunniosi contro i così detti preti «slavi», ed il superiore si è visto costretto a punirlo. Poco accorto! Comunque meno di chi si è fatto il gruzzolo col solito gioco dei «preti slavi».

Non è il caso di fare un memoriale completo, ma soltanto un breve accenno sul ruolo svolto dai sacerdoti tra la popolazione delle Valli.

Fino al tempo precedente il fascismo, vi svolgevano il ministero esclusivamente sacerdoti del luogo. Era, quella del prete, una situazione tutt'altro che invidiabile. Beninteso, non lo è nemmeno ora.

Siccome gran parte delle Cappellanerie erano raggiungibili per mezzo di sentieri da capre, occorreva una buona dose di spirito di sacrificio: camminate a non finire, isolamento, freddo, mancanza di qualsiasi comodità. Tutto ridotto all'essenziale. Quante volte il disgraziato, sul tardi nel ritorno verso casa, doveva cercarsi qualche rapa di-

menticata nei campicelli. La sua paga consisteva nella raccolta di prodotti agricoli, fatta di casa in casa, che aveva tutta la parvenza di mendicizia.

Qualche parrocciano, magari, pensava di aver arricchito il proprio padre spirituale. Ma lui prendeva tutto ciò come cosa insidibile dalla sua vocazione.

Godeva però di tutta la fiducia della sua gente. Ricorrevano a lui per ogni necessità ed accettavano i suoi consigli.

C'è stato quello che li ha aiutati nell'incremento zootecnico; quello che ha elevato le loro misere entrate col la coltivazione degli alberi da frutta; quello che ha insegnato loro a leggere e scrivere.

A questo proposito è doveroso ricordare che sono poche le parrocchie dove non ci sia stato, nella loro storia, prima o poi, un prete che, di solito gratuitamente, non abbia insegnato l'alfabeto italiano ai loro padri. Mi sia lecito citare un esempio.

(Continua)

ASSEMBLEA A VERNASSO

Denunciata "l'Italcementi,,

Venerdì 13 dicembre a Vernasso si sono riuniti in assemblea i capi-famiglia ed i cittadini della frazione, per discutere e sostenere l'iniziativa del consigliere comunale architetto Valentino Simonitti il quale giorni fa, ha presentato un esposto alle autorità circa l'attività estrattiva dell'Italcementi nella cava prossima all'abitato di Vernasso.

All'assemblea, promossa dal Centro Studi «Nediza» con lo scopo di mobilitare l'opinione pubblica sul problema dei pericoli derivanti alla frazione ed alla comunità in generale dal brillamento di potenti mine, ha partecipato anche il consigliere regionale Romano Specogna. Presenti anche l'assessore al Comune Beppino Sittaro, il consigliere Eliseo Dorbolò ed altri.

Hanno presenziato anche rappresentanti dei partiti politici e dei sindacati, dei circoli culturali e degli emigranti.

L'assemblea, presieduta dal prof. Paolo Petricig, ha ascoltato la lettura del documento e la relazione dell'arch. Simonitti, acclamandone i passi più significativi ed ha ampiamente discusso i termini del problema.

Si sono avanzate varie proposte per eliminare definitivamente la pericolosità delle tecniche estrattive (mine potentissime ad effetto incontrollabile, che provocano grandinate di sassi sull'abitato), per la richiesta di un indennizzo della popolazione mediante il versamento annuo

di una somma da concordare, di un risarcimento cumulativo per gli anni scorsi che sono venti.

Si è anche sostenuto che sarà dovere della società attuare, d'accordo con la popolazione, il ripristino dei territori già sfruttati. Da qualche parte, ed anche dal consigliere comunale Dorbolò, è stata avanzata la proposta della revoca della concessione dello sfruttamento della cava alla Italcementi. Il consigliere regionale Specogna ha proposto di sostenere alcune modifiche di legge impegnandosi personalmente e con il gruppo DC della Regione ad occuparsi per tale soluzione.

Graziano Podrecca ha insistito sul coinvolgimento più ampio possibile delle popolazioni vicine, degli operai e dei sindacati, come di tutte le forze politiche per una azione di sostegno generale all'azione più giusta dei capi-famiglia di Vernasso.

L'assemblea, per quanto movimentata, si è svolta senza incidenti ed alla conclusione un Comitato di Difesa si è impegnato a tenere i contatti per ulteriori passi necessari, quali un invito formale alle forze sindacali ad una prossima assemblea dei capi-famiglia. Verrà esaminato un documento in cui sono formulate le proposte della frazione di Vernasso per la soluzione della vertenza, che ormai coinvolge il Comune di S. Pietro al Natisone ed i suoi rappresentanti nelle varie istanze.

SE SLIKE IZ PRAZNIKA MINATORJEV V GORENJEM TARBJU

Briški oktet lepo poje.

Otroci iz Gor. Tarbja so recitali poezije emigranta.

LO SPORT NELLE VALLI

a cura di Paolo Caffi

BUON NATALE E FELICE ANNO A DIRIGENTI, ATLETI E SPORTIVI DELLE VALLI

A.S. Savognese - III Categoria Girone «F»

U.S. Valnatisone - II Categoria Girone «D»

U.S. Valnatisone - Categoria «Giovanissimi»

U.S. Valnatisone - Categoria «Juniores»

NAŠI PREGOVORI:
KDOR VISOKO SKAČE
NIZKO PRILETI

KAKO VOZI VLAK IZ ČEDAD V VIDEM IN IZ VIDMA V ČEDAD

VIDEM - ČEDAD
UDINE - CIVIDALE

URNIK OD 29. SETTEMBRA 1974
ORARIO DAL 29 SETTEMBRE 1974

Km. razdalj. Distanze Km.	POSTAJE STAZIONI	IZ ČEDAD DO VIDMA DA CIVIDALE A UDINE															
		Odhod	part.	6.00	8.00	9.00	10.00	11.00	12.00	13.00	14.00	16.00	17.00	18.00	19.20	20.20	
—	CEDAD Center	Odhod															
—	CIVIDALE Centro	part.	6.00	8.00	9.00	10.00	11.00	12.00	13.00	14.00	16.00	17.00	18.00	19.20	20.20		
—	CIVIDALE Stazione		6.02	7.02	8.02	9.02	10.02	11.02	12.02	13.02	14.02	16.02	17.02	18.02	19.22	20.22	
4	Moimacco		6.06	7.06	8.06	9.06	10.06	11.06	12.06	13.06	14.06	16.06	17.06	18.06	19.26	20.26	
9	Remanzacco		6.12	7.12	8.12	9.12	10.12	11.12	12.12	13.12	14.12	16.12	17.12	18.12	19.32	20.32	
16	UDINE	Prihod	6.20	7.20	8.20	9.20	10.20	11.20	12.20	13.20	14.20	16.20	17.20	18.20	19.40	20.40	
		arr.															

Km. razdalj. Distanze Km.	POSTAJE STAZIONI	IZ VIDMA DO CEDADA DA UDINE A CIVIDALE															
		Odhod	part.	6.30	7.30	8.30	9.30	10.30	11.30	12.30	13.30	14.30	16.30	17.30	18.40	19.50	22.20
—	UDINE	Odhod															
7	Remanzacco	part.	6.30	7.30	8.30	9.30	10.30	11.30	12.30	13.30	14.30	16.30	17.30	18.40	19.50	22.20	
12	Moimacco		6.38	7.38	8.38	9.38	10.38	11.38	12.38	13.38	14.38	16.38	17.38	18.48	19.58	22.28	
16	CIVIDALE Stazione		6.44	7.44	8.44	9.44	10.44	11.44	12.44	13.44	14.44	16.44	17.44	18.54	20.04	22.34	
16	CIVIDALE Centro	Prihod	6.48	7.48	8.48	9.48	10.48	11.48	12.48	13.48	14.48	16.48	17.48	18.58	20.08	22.38	
		arr.															

U.C. Pulfero - III Categoria Girone «F»

U.S. Valnatisone - Categoria «Allievi»

10. JUBILEJNI OBCNI ZBOR SKGZ V TRSTU

V nedeljo 8. decembra se je vršil v Kulturnem domu v Trstu 10. jubilejni občni zbor SKGZ pod geslom: «Slovenska kulturno gospodarska zveza v boju za pravice Slovencev v Italiji - za globalno zaščito, za gospodarski, socialni in kulturni razvoj, proti fašizmu, za demokratični napredok družbe».

Slovenska kulturno gospodarska zveza je bila ustanovljena pred 20. leti kot izvenstrankarska manjšinska organizacija, da bi se borila za priznanje narodnostnih, gospodarskih in socialnih pravic Slovencev v Italiji. Nje delokrog obsega vseh področje. Kjer živijo in delajo Slovenci, zato ni čude, da so bili tudi beneški Slovenci med ustanovitelji Zveze, da so v njej vključeni s svojimi organizacijami, da so zastopani v njenih najvišjih organih, da v njej delujejo in da jim je bila vedno ob strani, da jim je pomagala v dvajsetletnem boju za njih pravice.

Na občnem zboru sta imela glavni poročili predsednik

Boris Race in tajnik Darij Cupin.

Njuni poročili sta obsegala celoten sedanj položaj Slovencev v treh pokrajinah, opravljeno delo Zveze in njene pridobitve v razdobju od zadnjega občnega zbora do danes. Vsebovali sta naloge in smernice za bodoče delovna nje.

Po poročilih se je razvila plodna diskusija, v katero so posegli številni delegati. Za beneške Slovence sta govorila Dino Del Medico in prof. Juša Hijacint, prvi v imenu Zveze emigrantov, drugi v imenu Novega Matajurja.

Na občnem zboru je bilo izvoljenih, direktno ali indirektno, v glavni in nadzorni odbor 92 članov, od teh je 14 beneških Slovencev, kar pomeni, da smo povečali predstavništvo v tem organizmu, z ozirom na prejšnje število naših članov, kar bo brez dvoma ojačilo glas beneških Slovencev v tej tako važni slovenski manjšinski organizaciji.

Ravenca v Reziji.

VAL RESIA

RESIA

Comune del mandamento di Pontebba. Il capoluogo è Prato di Resia, (Rovenca) comprende le frazioni di S. Giorgio (Sv. Jurij), Oseacco (Osojane), Gniva (NIJ-VA).

Stolvizza (Stolbica) e Ucea (Učēja).

Abitanti residenti del Comune (1970): 2016, altezza media m. 500, superficie Km². 120. Sede di scuola Media (sezione staccata di Moggio Udinese).

Resia si estende nella vallata omonima lunga oltre 22 km, solcata dal torrente omonimo e su una parte del bacino idrografico dell'Isonzo, raggiungendo ad est il confine jugoslavo (territorio di Ucea).

Gli abitanti parlano un dialetto sloveno arcaico, che

secondo i maggiori studiosi discende dalla vecchia parlata carinziana.

Nel Medio Evo Resia apparteneva all'Abbazia di S. Gallo (Moggio Udinese) e seguì successivamente le vicende del Canale del Ferro.

La popolazione trova occupazione all'estero o nella industria del Tarvisiano, del Friuli o della Lombardia.

La campagna offre ben poche risorse e così pure l'allevamento del bestiame per mancanza di moderne attrezzature e di una efficiente rete stradale.

Il turismo invece comincia ad affermarsi solamente nel capoluogo, mentre nelle frazioni manca qualsiasi organizzazione.

Il fenomeno dello spopolamento nella Valle di Resia e la situazione economica precaria ha assunto negli

ultimi tempi dimensioni preoccupanti, le frazioni più colpite sono Oseacco (Coritis quasi spopolato), Gniva e S. Giorgio.

Gli emigranti resiani noti come commercianti ambulanti (ombrellai, arrotini, stagnini) tendono oggi a cambiare mestiere e trovano occupazione in altre zone.

Quali sono le eventuali possibilità di evitare questi fenomeni migratori?

L'incremento turistico con il miglioramento della viabilità tra frazione e frazione.

La creazione di piccole industrie artigianali che possono assorbire la non numerosa manodopera disponibile.

Attività queste che si possono incrementare senza troppe difficoltà per la disponibilità della forza motrice del «BARMAN».

L'istituzione di stalle sociali per l'allevamento del bestiame e del susseguente incremento dell'industria casearia, che ora purtroppo versa in gravi difficoltà.

La tutela da parte degli enti competenti della selvicoltura.

Così con questi mezzi la Valle potrà risollevarsi la sua economia depressa.

Un amico della Resia:

Guido Brumatti

Incontro dei nostri Circoli con il P.C.I. di Udine

Giovedì 12 dicembre 1974 si sono incontrati a Udine i rappresentanti dei circoli di

cultura che operano nella Slavia Friulana, diretti dal prof. don Emilio Cencig e una delegazione della Federazione del P.C.I. di Udine, diretta dal segretario Renzo Pascual.

Le due delegazioni hanno discusso sulla necessità di intensificare l'azione per il riconoscimento della minoranza slovena e per la rinascita economico-sociale delle Valli del Natisone, della Valle del Torre e del Val Canale.

Dopo le esposizioni dei rappresentanti dei circoli di cultura sulla grave situazione esistente, caratterizzata dai fenomeni di crisi economica e sociale e soprattutto per il mancato riconoscimento della minoranza, la delegazione del P.C.I. ha ribadito ancora una volta l'impegno del Partito a creare le condizioni, affinché si giunga al rispetto dei dettati della Costituzione repubblicana.

I rappresentanti del P.C.I., con fermezza e precisione, hanno sottolineato il dovere che tutte le forze culturali e politiche democratiche si impegnino in questo senso.

In tale direzione il P.C.I. si è impegnato a chiedere alla Giunta Provinciale di indire una conferenza pubblica sui problemi della minoranza nella Provincia di Udine. La delegazione del P.C.I. ha informato i rappresentanti dei circoli di cultura che organizzerà nel prossimo gennaio un Convegno provinciale in Udine, ad alto livello, che attesti il serio impegno dei comunisti friulani su questi problemi.

Izvoljeni člani glavnega odbora SKGZ na desetem občnem zboru:

Iris Balbi (VI), dr. Filibert Benedetič (TS), Stanislav Bole (TS), Bojan Brezigar (TS), Miloš Budin (TS), arh. Jože Cej (GO), prof. Majda Colja (TS), Danilo Cotič (GO), dr. Darij Cupin (TS), prof. Viljem Cerno (VI), Alojz Debelis (TS), Adrijana Dornik (GO), Karel Ferletič (GO), Janez Floreančič (VI), Janko Gergolet (GO), Ivan Humar (GO), arh. Darij Jagodic (TS), Bruno Jankovič (TS), Branko Jazbec (TS), Franko Karlič (VI), Oskar Kjuder (TS), Vojko Kocman (TS), Igor Komel (GO), Dušan Košuta (TS), Edmanud Košuta (GO), Marino Košuta (TS), prof. Miroslav Košuta (TS), Dušan Križman (GO), Sergij Lipovec (TS), Silvana Malalan (TS), Joško Morelj (TS), Danilo Nanut (GO), Breda Pahor (TS), Nadja Pahor (TS), prof. Samo Pahor (TS), prof. Klavdij Palčič (TS), Jože Perčič (TS), Marko Petrič (VI), prof. Pavel Petričič (VI), Izidor Predan (VI), Janko Prešeren (VI), dr. Karel Primožič (GO), dr. Mirko Primožič (GO), Boris Race (TS), Anurej Renar (TS), prof. Milko Renar (GO), inž. Stanislav Renko (TS), Dino Roner (GO), Saverij Rožič (GO), prof. Aldo Rupel (GO), Bogomil Samsa (TS), arch. Valentin Simoniti (VI), Oskar Slavec (TS), Stojan Spetič (TS), dr. Vito Svetina (TS), dr. Karel Šiškovič (TS), dr. Franc Škerlj (TS), Pavel Štrajn (TS), Edvin Švab (TS), Borivoj Švigelj (TS), Silvij Tavčar (TS), Remigio Tul (TS), Dušan Udovič (TS), Gorazd Vesel (GO), Anamarija Vižintin (VI), Lucijan Volk (TS), dr. Marino Vrtovec (VI), Marko Waltritsch (GO).

Po členu 10 pravil so člani glavnega odbora še naslednji delegirani predstavniki v SKGZ včlanjenih slovenskih organizacij in društev:

Sergij Radovič, Srečko Merlak, Miloš Kodrič, Emil Klanjšček, Duša Kosmina, Hiacint Iussa, Živa Gruden, Jože Koren, Jurček Qualizza, prof. Josip Tavčar, Jure Kufersin, Ugo Margon, Jožica Smet, Anton Kapelj, Magda Kuret, dr. Tania Mermolja, Dino Del Medico, Marko Kravos, prof. Joško Princič, dr. Aljoša Volčič.

V nadzorni odbor pa so bili izvoljeni: dr. Peter Sanzin, dr. Stanislav Oblak in Niko Škamperle.

PIŠE PETAR MATAJURAC

Dragi brauci!

Za sada spet opustim opisovanje mojega življenja, ker vam muoram pisati o buj uriednih rečeh, ki se tičejo usieh nas an naše komune. U «Gazzettinu» sem brau, da so sparjeli usi naši komuni proračun (bilancio preventivo) za lieto 1975. Ti proračuni naših komunov so takuo zraumani, da bo paršlo glih tarkaj denarja u komunse kase, kot ga bo šlo uon. Tuole se pravi, da ne bo duga.

Kadar sem brau tele novice, sem se uprašu: al so naši komuni narbuji bogati u Italiji, še buj ku Rim, kamor se stieka denar iz cieie Italije? Ce nie takuo, poile bo vajala druga. Pride reč, da so naši šindaki an konselieri narbuojsi administratorji naše dežele, če znajo stisniti iz buogih komunov tarkaj denarja, da ne muorajo dielati duga. Če je takuo, potle bi se muorli priti učit administratorji iz Rima, Napoli, Milana an drugih italijnskih miest u naše

dolina, da bi se navadli, kako se upravlja komun, ne da bi dielali dugove. Tuole bi dost pomagalo posebno Rimu, kjer plačjujejo usak dan po dva milijarda lir samuo za interese od duga.

Če bi ne bla resnica drugačna, bi bli mi lahko ponosni na naše komune, ki znajo zglihat dohodke (entrate) an izdatke (uscite) takuo, da nie majo duga.

Ker pa je resnica donasnjih dni taka, da če komun niema duga, pomeni, da nič ne diela an da oblasti mu ne dajo denarja, da bi kaj dobrega napravu za soje judi, ne morem pohvaliti naših administratorju. Oblasti pravijo: «Mi muoramo pomagati tistim komunam, ki so zaduženi, da se riešijo iz duga». Takuo vidite, da so modri an pametni tisti, ki so napravli duge.

Jest ne viem ali naj bi se joku al pa smeju modruosti naših komunskih gospodarjeu. Pomislite. Glih tarkaj denarja jim pride notar, kot

ga dajo uon. Niti lire vič ali manj! Cudno, da jim nie paršlo na miseu, da bi se biu usak naš komun zadužiu, reci mo za 200 lir u predvideva nju kajšne nesreče al pa škode, do katere lahko pride drugo lieto an ki jo bo trieba plačjat. Lahko se zna zgodit, da varže vietar iz komunse striehe korac na šindakovo glavo. Da se zastopemo: ne bo trieba plačjat šindakove, glave, če pride do tele nesreče, zak mu korac ne nardi obedne škode, pač pa, da bojo lahko kupili novi korac, ki se razbije na šindakovi glavi. Žalostno, ries žalostno je, da nieso še na tuole pomislili ne. Kje je njihov velika modruost?

Ker že pišem o modruosti naših administratorjev, naj va mpoviem še adno, ki se je zgodila u naših dolinah te pasani tiedan.

Naši modri možje so se zbrali u Špietru, da bi sparjeli statut naše gorske skupnosti (Comunità montana delle Valli del Natisone). Ne-

kateri pametni judje - hvala Bogu imamo tudi pametne, ne samuo «modrih»,-so želieli, da bi bluio zapisano u telem statutu, da bo skupnost branila našo kulturo, naš jezik an navade.

Nekaj drugih konselirjeu te skupnosti, ki govorijo kot mi, po slovensko, ki ga pijejo an se kregašo po slovensko, so se tej propošti ostro uparili. Posebno an par od njih je bluio takuo jeznih, da se je zdielo, da se jim je razlila žuč.

Nekateri judi iz naših do'in poznano že pumo cajta. Vemo, da imajo buj radi an glaž klintonovega vina, kot našo, pa tudi drugih kulturo, a da ne pokažejo obedne jubezni do soje kulture an jezika nekateri konselirji naše gorske skupnosti, je žalostno an use obsodbe uriedno. Zatuio mi ne ostane drugega, kot da jim poviem z našim pregovorom: Buoh di judem pamet an mušan pa senuo.

Vas pozdravja vaš Petar Matajurac

Minatorji iz nediških dolin nesejo Sv. Barbaro v cerkev.

KAJ SE JE ZGODILO PO NAŠIH DOLINAH

ŠPIETAR

ZBRALI SO SE KONSILIRJI IZ USEH DOLIN, DA BI SPARJELI STATUT NAŠE GORSKE SKUPNOSTI

U petak 6. decembra so se zbrali zvečer u Špietru konsilirji naše gorske skupnosti, da bi sparjeli statut, po katerim bojo skupnost administrirali. Arhitekt Simoniti iz Barnasa an advokat Battocletti iz Čedada sta želiela, da bi bluo zapisano u statutu, da smo posebna skupnost, da govoriemo slovenski jezik, da imamo svojo kulturo, ki bi jo bluo treba braniti. Lepuo je, da je paršla tale pobuda, tale iniciativa celuo od advokata Battoclettija, ki je Furlan, a kaj so napravili nekateri naši konsilirji, ki so sinuovi te naše slovenske skupnosti, ki govorijo slovensko? Zavarnili so Battocletijeve an Simonittijeve propešte. Tako so se osmiesili pred Furlani an pred celim svetam. Nečjejo biti, kar so an se silijo biti, kar niso an kar maj ne bojo mogli biti. Zaničevati svoj jezik, svojo kulturo, svoje navade, pomeni zaničevati sami sebe, svoje očete an matera an use tisto, kar nam diela čast pred drugimi ljudmi na sviete. Zgubili so adno lepo parložnost, ki nam je bla dana, da izbuojsamo našo kulturo, da nas traktirajo, podpirajo, tudi s sredstvi, kot posebno etnično gorsko skupnost. Preuzeli so pred štorjo veliko odgovornost. Se ne bojo mogli opravičiti pred starši, ki so nas učili po slovensko, ki so nas učili u jubezni do našega jezika. Se ne bojo mogli opravičiti pred svojimi sinovi, pred našimi mladimi, ki u zadnjem cajtu, zmieraj u buj velikem številu, odkrivajo sami sebe, barskajo za našo preteklostjo, čepru jim jo skrivajo an kadar jo najdejo, so ponosni nanjo. Kaj naj vam rečemo, konsilirji, odpadniki?

Naša zemja vas bo preklela an kadar bote legnili k večnemu počitku, kadar bote legnili k vašim očetom, vam bojo u grobu obarnili harbat, ker vas ne bojo tieli prepoznati za svoje sinove, ker se ne bote mogli an znali pogovarjati z njimi, ker jih bo špot, da so pustili na zemji tajšne sinove, ki so zatajili tisto, kar jim je bluo narbuj svetega, narbuj dragega.

Naj povemo še tuo: kadar so kulturna društva an Zveza emigrantov iz Benecije zvideli, da ne mislijo zapisati u statut naših pravic, so pošjali predsedstvu gorske skupnosti an usem konsilirjem protestno pismo, v upanju, da bojo konsilirji spregledali an se premislili, da bojo določeni člen u statutu spremenili, a nič ni pomagalo. Če analiziramo današnji kulturni razvoj u naših dolinah, pridemo do zaključka, da ni več takuo da leč tisti dan, ko bojo zastopili, tudi tisti, ki so narbuj tardovratni, kajšno škodo an kajšno neumnost so napravili naši zemji.

PODBARNAS

U nediejo 1. decembra je umaru u naši vasi Luigi Massera - Vigi Kanjuh, star 85 liet.

Usi smo ga poznali ku die-lounega an dobrega človeka. Čepru je biu takuo star, je dielu po puoju s tajšno dobro voljo, da so ga usi spoštovali.

Pokopali smo ga u torak 3. decembra.

Ohranili ga bomo u liepem spominu.

PETJAG

VESELJE U JUSSOVI DRUŽINI

Mlademu paru, Giacintu an Anni Jussa se je rodio u čedadskem špitalu, u pandejak 2. decembra, liep puobič, ki je ob rojstvu pezú 4 kg. an 80 g. Tatu an mami čestitamo, malemu Andreju (tako so mu dali ime) pa želimo dosti zdravja an sreče u življenju.

Odvič je pravit, da je za to rojstvo vesela usa žlahta, posebno pa nono an nona. Vasnjani pravijo, da bo sada nono Ližo še buj veselo raztegavu njega staro ramoniko.

DOLENJI BARNAS

DENUNCIALI SO ITALCEMENTI ZA NEVARNO AN NEPRAVILNO KOPANJE OPOKE

O kamnolomu Italcementi nad Dolenjim Barnasom smo že pisali. Na dan 30. septembra netos je bluo lahko parsio u Barnasu do velike uragedije. U kamnolomu, kjer kopajo opoko za fabriko cementa u Cedadu, je eksplozirala tisti dan na mocna mina. Vargla je velike skaje kamenja na korca an meo judi Dolenjega Barnasa. Kies je bla sreca, da ne kajšnega ubilo, a nie bia nevarnost samuo tisti dan. Judje te vasi živijo usak dan u nevarnosti. Vičkrat jih zazezejo iz puoja, kadar striejajo mine. Tudi te škode, do katere pride z zapušćanjam ciela na puoju, jo Italcementi ne plačjuje.

Domačin, arh. Valentin Z. Simoniti je pregledu leče an odkriu, da je po leču prepoviedano strejati mine blizu vasi, kjer spravjajo u nevarnost vasi, judi an njih premoženja. Naredu je denuncio na oblasti an u petak zvečer je na konferenci u Barnasu podrobno poviedu, kaj misli o telem problemu. Na konferenci, ki jo je organiziru študijski center «Nediža» u oštariji Cedar-mac, se je zbralo nad 100 judi iz Barnasa an okolice. Najprej je spregovoril prof. Pavel Petričič, ki je poviedu judem, zakaj so sklicali konferenco.

Za Petričičem je spregovoril arh. Simoniti, ki je jau, da je tehnika dosegla tajšne stroje, tajšne mašine, da se lahko kopa opoko brez strejanja min, ki spravjajo u nevarnost judi an reči. «Na nekem furlanskem kraju, kjer je paršlo do tajšnih problemu, kjer imajo fabriko cementa, so se judje uparli, da jim ne bo padavu prah po solati. Fabrika je muorala kupiti depurator, ki jo je koštu milijardo lir. Tle par nas pa padajo skaje kamunja po korcah an med judi an obedan ne protestira.

U denunciji, ki jo je naredu oblastem, upraša Ital-

cementi vič milijonu lir za identiteto, za škodo Barnasu an špietarskemu komunu.

Po Simonittijevim govoru se je razvila diskusija, u katero je poseglo vič judi. Prebrali so pismo, ki so ga pošjali kumetu iz Barnasa, ki ga hoče Italcementi razlastiti zemje an mu ponuja 30 lir za kvadratni meter. Prof. Crisetig iz Skrutovega je ironično uprašu, če je bluo to pismo napisano pred 100 lieti.

Naš odgovorni urednik, Izidor Predan, je uprašu, dost čjejo za mq. od našega človeka u Cedadu, če želi kupit sviet, da bi zazidu hišo. Odguorili so mu, da se gre tud na 20.000 lir na kvadratni meter. Predan je še poviedu kumetam iz Barnasa, da so hoteli na tole vižo ekspropiirat tudi slovenske kumete na krasu za nape-ljeavo naftovoda, a da so se tam kumetje združili u konzorcij an da so paršli od 40 lir na 1.200 lir. Jau je, da muora brigati problem Barnasa use naše vasi, use naše doline, ker se lahko jutre zgodi nieki podobnega na usakem kraju naše zemje, zatuo muoramo donas usi braniti Dolenji Barnas. Objubu je, da se bo Novi Matajur tuku za svete pravice oškodovanih judi.

Deželni konselir Špecogna je govoriu o deželnem leču, o predpisih, ki veljajo za kopanje kamnolomov. Povedu je, da je solidaren z Dolenjim Barnasom.

Govorili so še Bevilacqua, Dorbolo, Costaperaria an drugi. Na zadnjo je biu imenovan komitat, ki bo vozu iniciativo naprej an se tuku za pravice Dolenjega Barnasa.

Podbonesec

DOLENJI MARSIN

(Od našega dopisnika)

Pred dnevi se je vrnil iz tujine Kručil Santin. Se ni vrnil z namenom, da bi praznoval doma božične praznike, prišel je na pogreb brata.

V toreke 3. decembra je izgubil na Logu denarnico, v kateri je bilo eno leto dela, truda in žrtvovanja na tuji zemlji. Za njim je prišel na Log Juretič Gianni Balalajka iz Dolenjega Marsina in je dobil denarnico. Takoj se je javil karabinierjem, da bi dobili lastnika. V denarnici je bilo 1.500.000 lir.

Hvala Juretičevi poštenosti, da je dobil Kručil Santin nazaj svojo denarnico in se ni zastonj trudil eno leto v tujini. Juretič pa ni hotel nobenega denarnega premija, čeprav vsi vemo, da ne reže preveč debelega kruha in ima polno otrok. Kručil pa mu je le usilil 10.000 lir. Poštenost je še živa med našimi ljudmi.

G. J.

SV. LIENART

NASI PEUCI SO PIELI U SALI «ZANON» U VIDMU

U soboto 15 decembra so nastopili u veliki hali «Zanon» u Vidmu peuci iz Sv.

Lienarta. U Videm so jih povabili E.N.A.L. - USCI (Unione società corale italiana). Naši peuci so imieli velik uspeh (sučeš). Poslušalo jih je puno judi, ki so jim iz sarca pljuskali na roke, posebno kadar so zapieli dve slovenske: Vince rumeno an Mlada leta.

Videmčani so pokazali, da znajo cenit naše posebnosti.

ČEDAD

FOCASTILI SO SPOMIN USTRELJENIH PARTIZANOV

U nediejo 16. decembra je bla na športnem igrišču u Cedadu, ob zidu, kjer stoji spominska plošća (lapide) za 8 ustreljenih partizanov, velika svečanost, ob prisotnosti številnih judi, civilnih an sudaških oblasti. Prisotna je bla tudi delegacija jugoslovanskega konzulata iz Trsta.

Glih pred tridesetimi lieti so bli na tem kraju ustrelili nacifašisti 8 partizanov, ki so jih bli ujeli an obsodili na smart. Med njimi so bli trije iz goriških Brd.

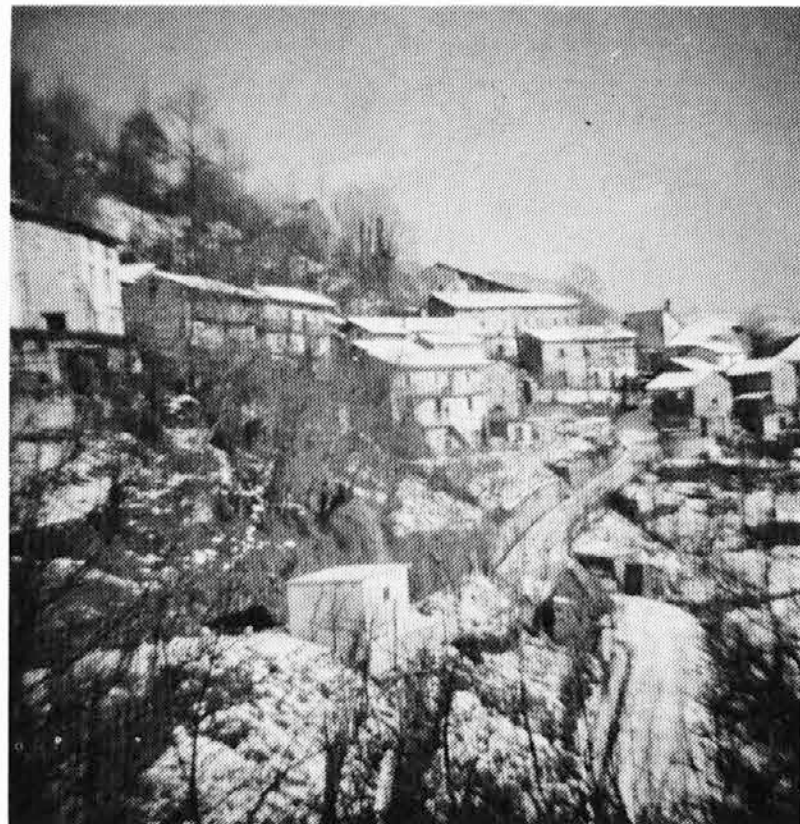
Na svečanosti je govoriu deputat Mario Lizzero, ki je biu u cajtu zadnje uejske komisar garibaldinskih divizij. Lizzero je napravu zlo dobar govor o pomieniu Resistence.

CEDAD JE SELE BREZ ŠINDAKA

Od kar je umaru senator Pelizzo, je miesto čedadškega šindaka prazno. Demokracija krištjana je bla določila, po Pelizzovi smarti, za novega šindaka prof. Londerja, ki je didaktični direktor. Že vič ku miesac dni je od tega, ko so se zbrali konsilirji našega starega miesta, da bi oficialno imenovali novega šindaka, a na tem konseju se je zgodilo, kar ni parčakovala DC, niti sam prof. Londero, ki je biu nje oficialni kandidat, kate-rega mi spoštujemo, saj ima, poleg drugih dobrih kvalititet tudi tisto, da zna pru lepuo govoriti po slovensko.

Na tistem zadnjem konseju se je povezal šest konsilirju od DC s konseliji drugih strank an so z večino glasov zbrali za novega šindaka drugega demokristiana, ki ni biu kandidat, dr. Giovannija Del Basso. Del Basso je biu sparjeu izvolitev z rezervu. Uzeu si je biu tri dni za pramišljanje. Od treh dneh je šlo na 14 dni. Medtem je začeu partiskat nanj njega partit, naj ne sprejme miesto čedadškega šindaka. Del Basso je muoru odstopti.

Dr. Del Basso velja za progresista u DC an je naklonjen za rešitev slovenskih manjšinskih problemov u videmski provinci, človek novega, naprednega duha. Zgleda pa, da mislijo poglavarji DC u Cedadu, da ni še nastopu cajt, da bi administrirali naše staro miesto u novem an progresističnem duhu. Takuo smo že skoraj tri miesce brez šindaka. Problemi judi an komuna naj čakajo!

Mali Grmek v snegu.

GRMEK

SEUCE

UMARU JE NAŠ KAVALIR ANTON PAULETIG - BALD

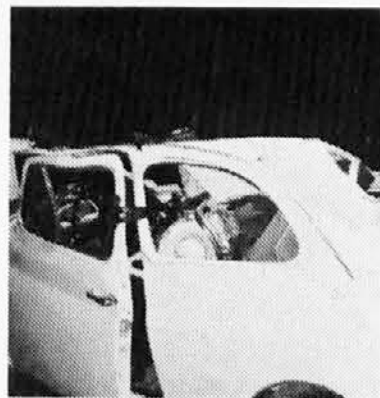
Naš šindak sporoča, da je na dišpožicion na komunskem sedežu usak četartak, od 10. do 12. ure tehnik kozorcija, da bo dajau navsvete judem o gradbeništvu. Pomagu jim bo tudi par prošnjah za gradbena dovoljenja, za tiste, ki mislijo zidati.

TOPOLOVO

Kot smo pisali u zadnji številki, se je smartno ponesreču pod Seucam, nad Klodičem, naš vasnjan 41-lietni Remo Filipig.

Na sliki je auto FIAT 500, u katerem je zgubiu življenje. U autu se vidi motorna žaga, s katero je Remo služu svoj usakdanji kruh. Tisti nesrečni dan se je uraču iz hosti pod Staro Goro.

Družina nam je pošjala sliko drugega Rema, da ga bojo ohranili u liepem spominu usi znanci an parjateljji, ki so ga poznali, jubili an spoštovali.

Rajnik Remo Filipig.

U petak 6. decembra je umaru po kratki boliezni u čedadskem špitalu naš ugleđen vasnjan, kavalir Anton Pauletig - Bald po domače. Star je biu 81 liet.

Rajnik Pauletig je biu modar človek, čeglih nie imeu velikih suol. Marsikaj ga je navaldo življenje, doma an po svietu. Biu je puno poznan po usieh naših dolinah.

Sekoraj 15 liet je biu za šindaka našega komuna. Napravu je u teških cajtih puno dobrega diela za naše vasi, zatuo je biu imenovan za kavalirja. Biu je tudi kavalir od Vittorio Veneto.

Pogreb njega smartnih ostankov je biu na Liesah u nediejo 8. decembra.

Na britofu, pred odpardim grobom, se je poslovil od njega sedanji šindak, Lucio Zutterli. Puno judi ga je spremljalo k zadnjemu počitku.

Il discorso dell'Arcivescovo . . .

(Continuazione dalla 2ª)

pitale che deve cercare il lavoro e il lavoratore.

Mons. Battisti ha così continuato. Come vescovo, come fratello, vi lascio i seguenti impegni:

— restate fedeli alla vostra fede, approfonditela e testimoniata come i vostri padri;

— restate fedeli alla vostra laboriosità che conserverà il vostro popolo sano fisicamente e spiritualmente;

— restate fedeli alla vostra terra con un attaccamento sincero all'Italia, alla quale siete legati per libera scelta dei vostri padri.

Con sincero amore. Amate la vostra realtà etnica, che si esprime attraverso la vostra cultura, tradizioni, usi e costumi.

Verso la fine del suo discorso, l'arcivescovo di Udine ha detto ancora:

Il cammino della resurrezione e della rinascita delle Valli del Natisone è ancora lungo e irto di difficoltà ma, siate certi che la Chiesa udinese è con voi, con voi lavora, soffre e spera, ed è partecipe delle vostre aspirazioni e attese di un futuro migliore. A questo punto non posso non ringraziare i vostri sacerdoti per il loro lavoro e la loro dedizione alla gente della Benecija».